

Lwfans Byw i'r Anabl (LBA)

i blant 16 oed ac iau

Os ydych yn gofalu am blentyn o dan 16 oed sydd â chyflwr iechyd neu anabledd yna efallai y byddant yn gymwys i dderbyn Lwfans Byw i'r Anabl (LBA).

Mae'r daflen wybodaeth hon yn esbonio'r rheolau ar gyfer hawlio LBA a bydd yn eich helpu i gael syniad a yw'r plentyn rydych yn gofalu amdano yn gymwys i hawlio o bosibl.

Mae'r wybodaeth yn y daflen wybodaeth hon yn gymwys i bobl sy'n byw yng Nghymru.

Cynnwys

Beth yw LBA?	3
Pwy sy'n gallu hawlio LBA?	4
Faint o LBA y byddwch yn ei dderbyn?	4
Yr elfen ofal	5
Yr elfen symudedd	6
Sut i hawlio LBA	8
Os oes gan eich plentyn salwch angheuol	10
Y penderfyniad	11
Herio'r penderfyniad	11
Beth i'w wneud os yw eich amgylchiadau'n newid	12
Help arall y gallech fod yn gymwys ar ei gyfer	13
Beth sy'n digwydd pan fydd eich plentyn yn 16 oed?	16
Preswyliaeth a phresenoldeb	17
Cymorth ychwanegol	18

Beth yw LBA?

Os ydych yn gofalu am blentyn o dan 16 oed sydd â chyflwr iechyd neu anabledd efallai y byddant yn gymwys i dderbyn LBA. Gall hyn helpu tuag at y costau ychwanegol o fagu plentyn anabl.

Nid yw LBA yn seiliedig ar brawf modd felly ni ystyrir eich amgylchiadau ariannol ac mae'n fudd-dal di-dreth.

Nid yw LBA yn lleihau budd-daliadau eraill. Mewn gwirionedd, gall hyd yn oed gynyddu swm y budd-dal rydych yn ei dderbyn, neu eich helpu i fod yn gymwys ar gyfer budd-daliadau eraill (fel Lwfans Gofalwr) a/neu gredydau treth.

Os yw eich plentyn yn 16 oed neu'n hŷn ac nid yw'n derbyn LBA ar hyn o bryd, bydd yn rhaid iddynt hawlio Taliad Annibyniaeth Personol (TAP) yn ei le.

Pwy sy'n gallu hawlio LBA?

I blentyn o dan 16 oed fod yn gymwys i dderbyn LBA, mae'n rhaid iddynt gwrdd â'r holl feini prawf canlynol:

- mae'n rhaid bod angen llawer mwy o ofal, sylw neu oruchwyliaeth arnynt na phlant eraill o'r un oedran nad oes ganddynt anabledd neu gyflwr iechyd (gweler tudalennau 5-7)
- mae'n rhaid eu bod wedi bod yn anabl neu fod ganddynt gyflwr iechyd (ac nid oes rhaid i'ch plentyn gael diagnosis pendant) am dri mis o leiaf ac yn debygol o fod yn anabl neu fod ganddynt gyflwr iechyd am chwe mis pellach (gallwch wneud y cais cyn bod y tri mis wedi dod i ben, ond ni fyddwch yn derbyn unrhyw daliad cyn hynny)
- mae'n rhaid nad oes ganddynt unrhyw amodau mewnfudo'n gysylltiedig â'u cyfnod yn y DU yn amodol ar rai eithriadau (os oes ganddynt gyfyngiadau mewnfudo ar eu cyfnod yn y DU, gall hawlio budd-daliadau affeithio ar eu hawl yn y dyfodol i aros yn y DU, felly gofynnwch am gyngor mewnfudo arbenigol cyn gwneud cais - gallwch chwilio am arbenigwyr mewnfudo ar find-legal-advice.justice.gov.uk)
- mae'n rhaid eu bod yn cwrdd â'r amodau preswyliaeth a phresenoldeb

▶▶ **Noder:** Os oes gan eich plentyn salwch angheuol, ceir rheolau symlach sy'n gwneud y broses o wneud cais yn haws – gweler tudalen 10 i gael manylion pellach.

Faint o LBA y byddwch yn ei dderbyn?

Ceir dwy elfen o LBA:

- **elfen ofal** – gellir ei thalu ar gyfradd is, canolig neu uwch - ni cheir cyfyngiad oedran isaf ar gyfer gwneud cais
- **elfen symudedd** – gellir ei thalu ar gyfradd is neu uwch - fodd bynnag ni ellir talu'r gyfradd uwch tan bod y plentyn yn dair blwydd oed ac ni ellir talu'r gyfradd is tan bod y plentyn yn bum mlwydd oed

Adolygir y symiau bob blwyddyn ym mis Ebrill. I gael gwybodaeth am y cyfraddau cyfredol, ewch i www.carersuk.org/dla

Yr elfen ofal

Gellir talu'r elfen ofal o LBA i blentyn y mae angen llawer o help ychwanegol arnynt gyda gofal personol, goruchwyliaeth neu gadw llygad barcud arnynt. Mae'n rhaid i'r help sydd ei angen arnynt fod yn sylweddol fwy na'r help y mae plentyn o'r un oedran heb anabledd neu gyflwr iechyd ei angen.

<p>Cyfradd is yr elfen ofal</p>	<p>I blant sydd angen help mewn cysylltiad â'u gofal personol am ran sylweddol o'r dydd (sydd fel arfer yn golygu o leiaf awr y dydd - er nad oes rhaid i hyn o reidrwydd fod i gyd ar yr un adeg).</p>
<p>Cyfradd ganolig yr elfen ofal</p>	<p>I blant sydd naill ai ag anghenion yn ystod y dydd neu'r nos (gweler yr esboniad isod). Mae rheolau arbennig yn gymwys i rai plant sy'n derbyn dialysis arenol o leiaf ddwywaith yr wythnos. Cysylltwch â Llinell Gymorth Carers UK i gael gwybodaeth bellach – gweler y dudalen olaf i gael manylion cyswllt.</p>
<p>Cyfradd uwch yr elfen ofal</p>	<p>I blant sydd ag anghenion yn ystod y dydd yn ogystal â'r nos (gweler yr esboniad isod). Bydd eich plentyn yn derbyn y gyfradd uwch yn awtomatig os ydynt yn angheuol sâl.</p>

Prawf yn ystod y dydd

I fodloni'r prawf yn ystod y dydd, mae'n rhaid bod angen un o'r canlynol ar eich plentyn:

- help cyson (hy tua thair gwaith neu fwy) gyda gofal personol trwy gydol y dydd
- rhywun i sicrhau eu bod yn iawn yn rheolaidd (hy yn aml neu'n gyson) trwy gydol y dydd i sicrhau eu bod yn ddiogel

Prawf yn ystod y nos

I fodloni'r prawf yn ystod y nos, mae'n rhaid bod angen un o'r canlynol ar eich plentyn:

- help gyda gofal personol o leiaf ddwywaith y nos, neu unwaith y nos am o leiaf 20 munud
- rhywun i sicrhau eu bod yn iawn o leiaf ddwywaith y nos, neu unwaith y nos am o leiaf 20 munud i sicrhau eu bod yn ddiogel

Esboniad

Mae help gyda gofal personol yn cynnwys gweithgareddau megis:

- > gwisgo a dadwisgo
- > ymdrochi ac ymolchi
- > defnyddio'r tŷ bach
- > eistedd ar gadair a chodi oddi arni
- > mynd i mewn i a chodi o'r gwely a chysgu
- > cerdded
- > cyfathrebu
- > help gyda meddyginiaeth a thriniaeth
- > bwyta ac yfed
- > gweld (hy os oes angen rhywun i weld drostoch)
- > anadlu

Ystyrir bod ar blentyn angen **rhywun i sicrhau eu bod yn iawn** os oes angen sicrhau'n rheolaidd eu bod yn iawn yn ystod y dydd i osgoi 'perygl sylweddol' i'w hunain neu eraill.

Yr elfen symudol

Os oes angen help ar eich plentyn i symud o gwmpas, efallai y byddant yn gymwys i dderbyn yr elfen symudedd. Mae'n rhaid i chi ddangos nad yw eich plentyn yn gallu neu i bob pwrpas yn methu cerdded/neu fod angen cyfarwyddyd a goruchwyliaeth sylweddol fwy arnynt na phlentyn o'r un oedran heb anabled neu gyflwr iechyd.

Cyfradd is yr elfen symudol	Gellir ei thalu i blentyn o bum mlwydd oed. Mae ar gyfer plant sy'n gallu cerdded ond y mae angen cyfarwyddyd neu oruchwyliaeth ychwanegol arnynt ar lwybrau anghyfarwydd allan yn yr awyr agored.
Cyfradd uwch yr elfen symudol	Gellir ei thalu i blentyn o dair blwydd oed. Mae ar gyfer plant nad ydynt yn gallu, neu i bob pwrpas yn methu cerdded, neu lle byddai'r ymdrech sydd ei angen i gerdded yn golygu perygl i'w bywyd neu a fyddai'n arwain at ddirywiad difrifol yn eu hiechyd. Gall plant hefyd fod yn gymwys os oes ganddynt nam gweledol difrifol, eu bod yn fyddar yn ogystal ag yn ddall, neu â nam meddyliol difrifol.

Esboniad

Ystyrir pedwar ffactor wrth benderfynu a yw eich plentyn **i bob pwrpas yn methu cerdded**. Y prawf yw a ydy eu:

'gallu i gerdded allan yn yr awyr agored mor gyfyngedig, o ran:

- > y pellter
- > y cyflymder
- > faint o amser neu'r
- > modd

y gallant fynd yn eu blaenau ar droed heb boen difrifol, fel (eu bod) i bob pwrpas yn methu cerdded.'

I fod yn gymwys ar gyfer cyfradd uwch yr elfen symudedd oherwydd **nam meddyliol difrifol**, mae'n rhaid i'r plentyn gwrdd â'r holl feini prawf canlynol:

- > bod yn gymwys i gyfradd uwch elfen ofal LBA
- > dioddef o gyflwr datblygiad ataliedig neu ddatblygiad corfforol anghyflawn yr ymennydd sy'n golygu nam meddyliol difrifol o ran deallusrwydd neu allu cymdeithasol
- > arddangos 'ymddygiad aflonyddgar' sy'n 'eithafol' a 'bod angen unigolyn arall yn rheolaidd i ymyrryd a'u dal yn ôl yn gorfforol i'w rhwystro rhag achosi anaf i'w hunain neu unigolyn arall, neu ddifrod i eiddo'
- > nid oes modd rhagweld eu hymddygiad fel bod angen unigolyn arall arnynt i'w goruchwyllo pa bryd bynnag y maent yn effro

Sut i hawlio LBA

- ffoniwch Linell Gymorth Lwfans Byw i'r Anabl ar **0800 121 4600** (ffôn testun: 0800 121 4523)
- ewch i www.gov.uk/government/publications/disability-living-allowance-for-children-claim-form i lawrlwytho ffurflen

Os gofynnwch am ffurflen hawlio dros y ffôn, dylai gael ei stampio gyda'r dyddiad cyhoeddi. Dyma'r dyddiad y bydd y budd-dal yn cael ei dalu os yw'r cais yn llwyddiannus, ar yr amod eich bod yn dychwelyd y ffurflen o fewn chwe wythnos. Os nad ydych yn gallu cwblhau'r ffurflen erbyn y dyddiad hwn, rhowch wybod iddynt a gofynnwch am gyngor.

Os ydych yn lawrlwytho'r ffurflen hawlio neu'n derbyn un gan asiantaeth cyngor leol, bydd y cais yn cychwyn o'r dyddiad y derbynnir y ffurflen wedi ei chwblhau.

Darllenwch y ffurflen a'r nodiadau atodol cyn i chi ddechrau cwblhau'r ffurflen. Gallwch atodi tudalennau i'r ffurflen gais os ydych yn meddwl nad oes digon o le i esbonio'r help sydd ei angen ar eich plentyn. Cofiwch ychwanegu eich enw a'ch rhif yswiriant gwladol at y tudalennau ychwanegol.

Cwblhau'r ffurflen hawlio

- mae'r ffurflen yn un hir a chymhleth felly cymerwch eich amser i gwblhau'r ffurflen hawlio, a chofiwch nad oes angen i chi ei chwblhau i gyd ar unwaith
- rhestrwch yr holl help sydd ei angen ar eich plentyn cyn cwblhau'r ffurflen hawlio
- os nad ydych yn siŵr ynghylch faint o help sydd ei angen ar eich plentyn, neu faint o amser y mae pethau'n cymryd, cadwch ddyddiadur am tua wythnos i roi syniad i chi
- dywedwch am faint o amser y mae angen help ar eich plentyn, yn hytrach na pha mor aml y maent yn cael help
- gall fod yn dasg anodd iawn, ond ceisiwch ganolbwyntio ar yr anawsterau sydd gan eich plentyn a'r gofal a'r cymorth ychwanegol sydd eu hangen arnynt o gymharu â phlant eraill o'r un oed
- ceisiwch ddefnyddio enghreifftiau i ddisgrifio anghenion eich plentyn lle y bo'n bosibl - peidiwch â dibynnu ar y blychau tic yn unig
- cofiwch na fydd yr unigolyn sy'n edrych ar y ffurflen yn adnabod eich plentyn ac efallai na fyddant yn gwybod dim am eu cyflwr

- Fel arfer, bydd angen i'r Adran Gwaith a Phensiynau weld ychydig o dystiolaeth gefnogol gan ymarferydd meddygol neu weithiwr proffesiynol arall - mae tudalen ar y ffurflen hawlio o'r enw "Datganiad gan rywun sy'n adnabod y plentyn", ac os oes gweithiwr proffesiynol (hy athro ysgol, meddyg teulu, therapydd ayyb.) a allai rhoi gwybodaeth fanwl am eich plentyn, rhowch eu manylion ar y dudalen hon (os na, gallwch ei llenwi eich hun) - sicrhewch fod yr unigolyn yn berthnasol, er enghraifft os yw anghenion eich plentyn yn bennaf yn anghenion yn ystod y nos, nid oes llawer o bwynt gofyn i'r ysgol am fanylion eu cyflwr - efallai y bydd yr Adran Gwaith a Phensiynau'n ysgrifennu at un o'r gweithwyr proffesiynol sydd ar eich rhestr ar y ffurflen, felly sicrhewch eich bod yn rhoi gwybod i'r gweithwyr proffesiynol eich bod yn cynnwys eu manylion - os byddwch yn rhoi manylion mwy nag un gweithiwr proffesiynol ar y ffurflen, nodwch yn glir pa un sy'n adnabod eich plentyn orau
- cadwch gopi o'ch ffurflen
- gallech ofyn am help i gwblhau'r ffurflen hawlio gan asiantaeth cyngor leol - i gael mwy o wybodaeth am asiantaethau cyngor yn eich ardal, cysylltwch â Llinell Gymorth Carers UK - gweler y dudalen olaf i gael manylion cyswllt

Os oes gan eich plentyn salwch angheuol

Mae rheolau arbennig yn caniatáu i blant sy'n angheuol sâl gael help yn gyflym. Ystyrir plentyn fel bod yn angheuol sâl os oes salwch ganddynt sy'n gwaethygu ac sy'n debygol o gyfyngu eu disgwyliad oes i chwe mis neu lai. Mae'n amhosibl dweud yn union pa mor hir bydd rhywun yn byw a bydd rhai plant sy'n derbyn LBA o dan y rheolau hyn yn byw yn llawer hwy na chwe mis.

O dan y rheolau arbennig hyn, nid oes rhaid i'ch plentyn fodloni'r cyfnod cymhwyso (hy eu bod wedi bod yn anabl neu wedi bod yn sâl am dri mis o leiaf ac yn debygol o fod yn anabl neu'n sâl am chwe mis arall). Hefyd nid oes rhaid eu bod wedi bod yn bresennol ym Mhrydain Fawr am y 104 o wythnosau allan o'r 156 diwethaf cyn gwneud cais - mae angen iddynt fod yn bresennol ar adeg gwneud y cais yn unig.

Os ydych yn hawlio LBA ar gyfer plentyn o dan y rheolau hyn, dylai eu cais gynnwys ffurflen DS1500 sydd ar gael gan feddyg teulu neu feddyg ymgynghorol eich plentyn. Nid oes rhaid i chi gwblhau prif ran y ffurflen hawlio sy'n gofyn am anghenion gofal personol neu oruchwyliaeth eich plentyn gan y byddant yn gymwys yn awtomatig i dderbyn cyfradd uwch yr elfen ofal. Bydd rhaid i chi, fodd bynnag, gwblhau'r adrannau ynghylch unrhyw broblemau symudedd sydd gan eich plentyn iddynt dderbyn yr elfen symudedd.

Y penderfyniad

Byddwch yn derbyn penderfyniad ysgrifenedig sy'n nodi pa gyfraddau LBA a ddyfarnwyd i'ch plentyn ac o ba ddyddiad.

Gellir dyfarnu LBA am gyfnod penodedig neu am gyfnod amhenodol. Os dyfarnir budd-dal i chi am gyfnod penodedig, bydd y penderfyniad yn nodi pan fydd y budd-dal yn dod i ben. Anfonir ffurflen hawlio newydd i chi yn bell cyn bod cyfnod y budd-dal yn dod i ben. I gael mwy o wybodaeth am yr hyn sy'n digwydd os yw eich plentyn yn 16 oed yn fuan, gweler tudalen 16.

Herio'r penderfyniad

Os gwrthodir cais LBA eich plentyn neu y dyfarnir cyfradd is na'r hyn roeddech yn ei ddisgwyl, gallwch ofyn i'r Adran Gwaith a Phensiynau ystyried y penderfyniad eto. Mae'n rhaid i chi wneud hyn cyn eich apêl. Gelwir hyn yn ailystyriaeth orfodol.

Os ydych yn dal i anghytuno unwaith iddynt wneud hyn, mae'n rhaid i chi gyflwyno apêl gyda'r Gwasanaeth Tribiwnlys ac atodi copi o'r hysbysiad ailystyriaeth orfodol gyda'r apêl.

Mae'n bwysig herio penderfyniad neu dderbyn cyngor cyn gynted â phosibl oherwydd ceir cyfyngiadau amser sy'n gyffredinol yn golygu bod rhaid i chi weithredu o fewn un mis. Os nad ydych yn gweithredu o fewn y terfyn amser hwn, mae posibilrwydd y gellir herio'r penderfyniad o hyd. Cysylltwch â Llinell Gymorth Carers UK i gael gwybodaeth bellach – gweler y dudalen olaf i gael manylion cyswllt.

I gael mwy o wybodaeth ynghylch apelio am benderfyniad budd-dal, ewch i www.carersuk.org/appealsguide

Beth i'w wneud os bydd eich amgylchiadau'n newid

Os yw eich plentyn yn barod yn derbyn LBA ond mae angen mwy o help arnynt nawr, gall fod yn bosibl i gael ei dyfarniad wedi ei gynyddu. Gallwch gysylltu â'r Adran Gwaith a Phensiynau a gofyn iddynt ystyried dyfarniad eich plentyn eto.

Os ydych yn gofyn iddynt ystyried dyfarniad LBA eto, mae posibilrwydd bob amser y gallai'r dyfarniad gael ei leihau yn hytrach na'i gynyddu, felly mae bob amser yn syniad da cael help gan asiantaeth cyngor leol cyn i chi gysylltu â'r Adran Gwaith a Phensiynau. I gael mwy o wybodaeth am asiantaethau cyngor yn eich ardal, cysylltwch â Llinell Gymorth Carers UK - gweler y dudalen olaf i gael manylion cyswllt

Os yw eich plentyn yn 16 oed ac rydych yn gofyn am ystyried dyfarniad LBA eto, mae'n debygol, yn ei le, y caiff ei drin fel cais newydd ar gyfer TAP - gweler tudalen 16 i gael mwy o fanylion.

Mynd i aros mewn ysbyty neu gartref gofal

Gall LBA gael ei affeithio wrth i'ch plentyn aros dros nos i ffwrdd o gartref. Ceir gwahanol rheolau am hyn gan ddibynnu ar a yw eich plentyn yn mynd i aros mewn ysbyty neu gartref gofal.

Aros mewn ysbyty

Os yw eich plentyn o dan 18 oed pan fyddant yn mynd i aros mewn ysbyty, gellir parhau i dalu eu LBA am y cyfnod cyfan maent yn aros yno.

Aros mewn cartref gofal

Os yw eich plentyn mewn cartref gofal (sydd fel arfer yn cynnwys ysgolion preswyl), yn gyffredinol, bydd taliad o'r elfen ofal yn dod i ben ar ôl 28 diwrnod. Fodd bynnag, gellir talu'r elfen ofal iddynt am unrhyw ddiwrnod y maent yn aros yn eich cartref, gan gynnwys y diwrnod maent yn gadael a'r diwrnod maent yn dychwelyd. Ni affeithir ar yr elfen symudedd gan gyfnodau mewn cartref gofal.

Mae'r rheolau'n wahanol os ariannir cyfnod eich plentyn mewn cartref gofal gan ofal iechyd parhaus y GIG, neu os ydych yn talu am y cartref gofal eich hun. Os yw'r sefyllfa hon yn berthnasol i'ch plentyn, cysylltwch â Llinell Gymorth Carers UK – gweler y dudalen olaf i gael manylion cyswllt.

Ychwanegir cyfnodau y mae eich plentyn mewn cartref gofal gyda bwlch o 28 diwrnod neu lai rhyngddynt at ei gilydd pan gyfrifir pryd y dylai eu LBA ddod i ben. Adnabyddir hyn fel y 'rheol cysylltu'.

Help arall y gallech fod yn gymwys ar ei gyfer

Budd-daliadau prawf modd a chredyd treth

Os dyfarnwyd LBA i'ch plentyn, mae bob amser yn syniad da gwirio a ydych yn gymwys i dderbyn cynnydd mewn unrhyw fudd-daliadau prawf modd neu gredydau treth rydych eisoes yn eu derbyn, neu os ydych o bosibl yn gymwys i dderbyn unrhyw fudd-daliadau prawf modd neu gredydau treth nad ydych yn eu derbyn ar hyn o bryd.

Os ydych yn derbyn budd-daliadau prawf modd neu gredydau treth yn barod, dylech hysbysu pob un o'r swyddfeydd sy'n eu talu i chi bod eich plentyn nawr yn derbyn LBA.

LBA a Chredydau Treth Plant

Asesir Credyd Treth Plant yn fwy hael pan fydd plentyn yn derbyn LBA. Y rheswm yw y bydd teuluoedd yn gymwys i dderbyn elfen anabledd ychwanegol a fydd yn cynyddu'r swm o Gredydau Treth Plant a ddyfarnir iddynt. Os dyfarnir cyfradd uwch elfen ofal y LBA i'ch plentyn, bydd elfen anabledd difrifol yn cynyddu'r swm o Gredyd Treth Plant hyd yn oed yn fwy.

LBA a Chymhorthdal Incwm

Os ydych yn dal i dderbyn swm ar gyfer eich plentyn yn eich dyfarniad Cymhorthdal Incwm, bydd dyfarniad eich plentyn o LBA yn golygu y byddwch yn gymwys i dderbyn premiwm plentyn anabl yn eich cyfrifiad Cymhorthdal Incwm. Os dyfarnir cyfradd uwch elfen ofal y LBA i'ch plentyn, bydd premiwm anabledd uwch yn cynyddu'r swm o Gredyd Treth Plant hyd yn oed yn fwy.

LBA a Chredyd Cynhwysol

Asesir Credyd Cynhwysol yn fwy hael pan fydd plentyn yn derbyn LBA. Y rheswm yw y bydd teuluoedd yn gymwys i dderbyn ychwanegiad plentyn anabl ychwanegol a fydd yn cynyddu'r swm o Gredyd Cynhwysol a ddyfarnir iddynt. Os dyfarnir cyfradd uwch elfen ofal y LBA i'ch plentyn, bydd ychwanegiad plentyn anabl uwch yn cynyddu'r swm o Gredyd Treth Plant hyd yn oed yn fwy.

LBA a Budd-dal Tai

Os ydych yn derbyn Budd-dal Tai, yna efallai byddai derbyn LBA ar gyfer eich plentyn yn cynyddu'r swm o Fudd-dal Tai a ddyfarnir i chi os na thelir eich rhent yn llawn yn barod gan Fudd-dal Tai.

Os nad ydych yn derbyn unrhyw Fudd-dal Tai, ond bod rhaid i chi dalu rhent, gan fod eich plentyn yn derbyn LBA, gallai olygu eich bod bellach yn gymwys i dderbyn Budd-dal Tai. Mae Budd-dal Tai yn seiliedig ar brawf modd felly bydd eich incwm a'ch cyfalaf yn effeithio ar a ydych yn gymwys i dderbyn y budd-dal.

Derbyn gwiriad budd-dal

Gallwch dderbyn gwybodaeth am ba fudd-daliadau y mae gennych hawl iddynt a faint y dylech ei dderbyn wrth gael gwiriad budd-dal ar-lein (gweler y nodyn isod) neu wrth gysylltu â Llinell Gymorth Carers UK - gweler y dudalen olaf am fanylion cyswllt.

▶▶ **Noder:** Gallwch gael gwiriad budd-daliadau ar-lein wrth fynd i un o'r gwefannau canlynol:

www.entitledto.co.uk/benefits-calculator

www.turn2us.org.uk/benefits_search.aspx

Bydd yn cymryd tua 20 munud i'w gwblhau.

Nid yw'r offer ar-lein hyn yn addas i bawb. Mae rheolau arbennig yn berthnasol i rai grwpiau o bobl, er enghraifft myfyrwyr, pobl o dan 18 oed, pobl mewn gofal preswyl parhaol, dinasyddion y DU sy'n byw dramor a phobl nad ydynt yn ddinasyddion Prydeinig neu Wyddelig.

Eithriad o'r cap ar fudd-dal

Os yw eich plentyn yn derbyn LBA, mae hynny'n golygu y cewch eich eithrio o'r cap ar fudd-dal.

LBA a Lwfans Gofalwr

Os dyfarnir cyfradd ganolig neu uwch elfen ofal y LBA i'ch plentyn, efallai y gallwch hawlio Lwfans Gofalwr am ofalu amdanynt.

I gael mwy o wybodaeth am Lwfans Gofalwr ewch i www.carersuk.org/carersallowance i lawrlwytho ein taflen wybodaeth neu cysylltwch â Llinell Gymorth Carers UK - gweler y dudalen olaf am fanylion cyswllt.

Help gyda chostau trafnidiaeth

Motability

Os dyfarnir cyfradd uwch elfen symudedd y LBA i'ch plentyn, yna efallai y gallwch wneud cais ar gyfer y cynllun Motability. Drwy'r cynllun hwn, gallwch ddefnyddio elfen symudedd eich plentyn i brydlesu neu brynu car, cadair olwyn neu sgwter. Os nad ydych yn gallu gyrru a bod angen help arnoch i dalu am wersi neu help i gael blaendal am gar drwy'r cynllun, yna efallai y byddwch yn gymwys i dderbyn grant.

I gael mwy o wybodaeth neu i wneud cais am y cynllun, cysylltwch â Motability – gweler tudalen 18 i gael manylion cyswllt.

Cynllun y Bathodyn Glas

Os dyfarnir cyfradd uwch elfen symudedd y LBA i'ch plentyn, yna dylech fod yn gymwys i dderbyn Bathodyn Glas a fydd yn rhoi consensiwn parcio i chi. Gallech hefyd fod yn gymwys i dderbyn bathodyn glas os yw eich plentyn yn cwrdd ag amodau penodol. Cysylltwch â'ch cyngor i gael mwy o wybodaeth.

Treth cerbyd

Efallai na fydd rhaid i chi dalu treth cerbyd os yw eich plentyn yn derbyn cyfradd uwch elfen symudedd y LBA. I gael gwybodaeth ynghylch sut i wneud cais cysylltwch â Llinell Gymorth Carers UK – gweler y dudalen olaf i gael manylion cyswllt.

Consesiynau trafnidiaeth gyhoeddus

Mae pob cyngor lleol yn gweithredu cynlluniau i'r anabl i helpu gyda chostau teithio. Nid yw'r fath help yn gysylltiedig yn uniongyrchol ag a yw eich plentyn yn derbyn LBA neu beidio. Mewn rhai ardaloedd, mae gofalwr a enwir sy'n hebrwng yr unigolyn anabl hefyd yn gymwys i deithio am ddim.

Mae'r fath gynlluniau'n amrywio o un cyngor i'r llall felly cysylltwch â'ch cyngor lleol i gael gwybodaeth bellach ynghylch yr hyn sydd ar gael yn eich ardal.

Beth sy'n digwydd pan fydd eich plentyn yn 16 oed?

Ynghylch Taliad Annibyniaeth Personol (TAP)

Mae TAP yn raddol yn cymryd lle LBA i bobl sydd rhwng 16 i 64 oed. Bydd plant sy'n derbyn LBA sy'n 16 oed cyn bo hir yn cael eu gwahodd i hawlio TAP yn fuan ar ôl eu pen-blwydd yn 16 oed, hyd yn oed os oes ganddynt ddyfarniad LBA amhenodol.

Bydd yr Adran Gwaith a Phensiynau'n ysgrifennu at benodai plant sy'n 16 oed yn fuan i esbonio am TAP ac i wirio a fydd angen penodai ar y plentyn i weithredu ar ei ran. Os nad oes angen un arnynt, yna unwaith bydd y plentyn yn 16 oed, bydd yr Adran Gwaith a Phensiynau'n ysgrifennu atynt yn uniongyrchol gan eu gwahodd i hawlio TAP. Os oes angen penodai arnynt o hyd oherwydd na allant ymdopi â'u materion eu hunain, bydd yr Adran Gwaith a Phensiynau'n cychwyn y broses o benodi penodai.

I gael mwy o wybodaeth am TAP, ewch i www.carersuk.org/pip i lawrlwytho ein taflen wybodaeth neu cysylltwch â Llinell Gymorth Carers UK - gweler y dudalen olaf am fanylion cyswllt.

Penderfyniad TAP

Os yw unigolyn ifanc yn gwneud cais am TAP, bydd eu LBA yn parhau i gael ei dalu tan y gwneir penderfyniad ynghylch eu cais am TAP. Pan wneir y penderfyniad ynghylch eu cais am TAP, bydd eu LBA yn dod i ben hyd yn oed os oes ganddynt ddyfarniad amhenodol ar hyn o bryd. Os dyfarnir TAP i'r unigolyn ifanc efallai y derbynnir yr un swm, neu fwy neu lai na'u LBA cyfredol. Gallai affeithio ar fudd-daliadau eraill y mae'r unigolyn ifanc, neu eraill yn eu cartref, yn eu derbyn.

Rheolau arbennig ar gyfer pobl sydd â salwch angheuol

Bydd y rhai hynny sy'n derbyn LBA o dan y rheolau arbennig ar gyfer pobl sydd â salwch angheuol yn cael eu gwahodd i hawlio TAP ar ddiwedd eu dyfarniad LBA cyfredol.

Preswyliaeth a phresenoldeb

I fodloni'r profion preswyliaeth a phresenoldeb, mae'n rhaid i'ch plentyn gwrdd â'r ddau amod canlynol:

- mae'n rhaid eu bod wedi bod yn bresennol ym Mhrydain Fawr (sydd i'r diben hwn hefyd yn cynnwys Gogledd Iwerddon) am 104 o wythnosau allan o'r 156 o wythnosau cyn gwneud cais (dwy allan o'r tair blynedd diwethaf)
- mae'n rhaid mai Prydain Fawr yw eu preswylfan arferol

Mae 'presennol' yn golygu'n bresennol yn gorfforol ym Mhrydain Fawr, er y gellid ystyried rhai pobl fel bod ym Mhrydain Fawr tra eu bod dramor. Mae rheolau arbennig yn berthnasol i wledydd yn yr Ardal Economaidd Ewropeaidd (AEE) a sawl un arall y mae gan Brydain gytundebau â nhw. Os ydych yn meddwl bod hyn yn berthnasol i'ch plentyn, dylech ofyn am gyngor. Gall y Ganolfan AIRE roi cyngor ynghylch hawliau unigol yn Ewrop a gellir cysylltu â nhw ar **020 7831 4276** neu wrth e-bostio info@airecentre.org. Gallwch hefyd gysylltu â Llinell Gymorth Carers UK – gweler y dudalen olaf i gael manylion cyswllt.

Os yw'r plentyn o dan chwe mis oes, mae prawf presenoldeb 13 wythnos yn gymwys tan eu pen-blwydd yn flwydd oed. Os ydynt rhwng 6 a 36 mis oed, y prawf yw 26 wythnos yn y 156 wythnos diwethaf.

Y prawf preswylfan arferol yw prawf i weld a yw eich plentyn fel arfer yn byw yn y Deyrnas Unedig, Ynysoedd y Sianel, Gweriniaeth Iwerddon neu Ynys Manaw. Defnyddir y prawf os buont yn byw dramor. Ni cheir diffiniad cyfreithiol manwl o 'breswylfan arferol'. Ffactorau perthnasol yw lle maent yn byw fel arfer, lle maent yn disgwyl byw yn y dyfodol, eu rhesymau dros ddod i'r wlad hon, hyd y cyfnod a dreuliwyd dramor cyn iddynt ddod yma, ac unrhyw gysylltiadau sydd ganddynt o hyd â'r wlad y maent wedi dod ohoni.

Help ychwanegol

I gael gwybodaeth a chyngor, cysylltwch â Llinell Gymorth Carers UK ar **0808 808 7777** (ar agor Dydd Llun i Ddydd Gwener, 10am to 4pm) neu e-bostiwch advice@carersuk.org

Mae gwybodaeth hefyd ar gael ar ein gwefan – ewch i www.carersuk.org

Sefydliadau eraill

Contact

Elusen genedlaethol sy'n cefnogi teuluoedd plant sydd ag anghenion ychwanegol.

g: www.contact.org.uk | **ff:** 0808 808 3555

e: helpline@contact.org.uk

Cyngor ar Bopeth

Yn rhoi cyngor annibynnol, cyfrinachol, diduedd am ddim.

g: www.citizensadvice.org.uk

Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd EM

I chwilio am lys neu dribiwnlys yng Nghymru.

g: <https://courtribunalfinder.service.gov.uk/search/>

Archwiliwr Achos Annibynnol

Gwasanaeth adolygu cwynion am ddim i bobl sydd wedi cwyno am eu cais am fudd-daliadau.

g: www.ind-case-exam.org.uk

ff: 0800 414 8529 (ffôn testun: 0800 414 8529)

Motability

Mae Motability yn helpu pobl i symud o gwmpas wrth gyfnewid eu lwfans symudedd i brydlesu car, sgwter neu gadair olwyn fodur.

g: www.motability.co.uk

ff: 0300 456 4566 (ffôn testun: 0300 037 0100)

Ombwdsman Seneddol a Gwasanaeth Iechyd

Swyddog y llywodraeth sy'n gyfrifol am ddelio â chwynion am wasanaethau'r wladwriaeth.

g: www.ombudsman.org.uk

ff: 0345 015 4033 (ffôn testun: 0300 061 4298)

Llinellau Cymorth budd-daliadau

Lwfans Gweini

ff: 0800 731 0122 (ffôn testun: 0800 731 0317)

Uned Lwfans Gofalwr

ff: 0345 608 4321 (ffôn testun: 0345 604 5312)

Lwfans Byw i'r Anabl

- Os cawsoch eich geni ar neu cyn Ebrill 8 1948:

ff: 0800 731 0122 (ffôn testun: 0800 731 0317)

- Os cawsoch eich geni ar ôl Ebrill 8 1948:

ff: 0800 121 4600 (ffôn testun: 0800 121 4523)

Ar gyfer Lwfans Ceisio Gwaith, Cymhorthdal Incwm a Lwfans Cyflogaeth a Chymorth:

Canolfan Byd Gwaith

Ceisiadau newydd ff: 0800 055 6688 (ffôn testun: 0800 023 4888)

Ceisiadau presennol ff: 0800 169 0310 (ffôn testun: 0800 169 0314)

Credyd Pensiwn

ff: 0800 731 7898

Taliad Annibyniaeth Personol

Ceisiadau newydd ff: 0800 917 2222 (ffôn testun: 0800 917 7777)

Llinell ymholiadau ff: 0800 121 4433 (ffôn testun: 03800 121 4493)

Credydau Treth

ff: 0345 300 3900 (ffôn testun: 0345 300 3909)

Credyd Cynhwysol

Canolfan Byd Gwaith

ff: 0800 328 9344 (ffôn testun: 0800 328 1344)

Nod y daflen wybodaeth hon yw rhoi gwybodaeth a chyngor defnyddiol. Nid yw'n ddatganiad awdurdodol o'r gyfraith. Rydym yn gweithio i sicrhau bod ein taflenni gwybodaeth yn gywir ac yn gyfredol, ond mae gwybodaeth am fudd-daliadau a gofal yn y gymuned yn agored i newid dros amser. Byddem yn argymhell cysylltu â Llinell Gymorth Carers UK neu fynd i'n gwefan i gael y wybodaeth ddiweddaraf.

Diweddarwyd y daflen wybodaeth hon ym mis Chwefror 2017.

© Carers UK 2017 W1028

Llinell Gymorth Carers UK

I gael gwybodaeth a chyngor arbenigol am ofalu.

0808 808 7777

(ar agor dydd Llun i ddydd Gwener, 10am-4pm)

advice@carersuk.org

Carers UK

20 Great Dover Street
Llundain SE1 4LX

020 7378 4999
info@carersuk.org

Gofalwyr Cymru

029 2081 1370
info@carerswales.org

Carers Scotland

0141 445 3070
info@carerscotland.org

Carers Northern Ireland

028 9043 9843
info@carersni.org

Sut bynnag mae gofalu'n eich affeithio, rydym yma i chi.

Bydd gofalu'n effeithio ar bob un ohonom ar ryw adeg yn ein bywydau.

Gyda'ch help, gallwn gefnogi 6,000 o bobl sy'n dechrau gofalu am rywun bob dydd.

Ni yw'r unig elusen aelodaeth genedlaethol i ofalwyr. Rydym yn rhwydwaith cefnogi yn ogystal â mudiad dros newid.

Ewch i'n gwefan i ymuno â ni, i'n helpu neu i gael mynediad at fwy o adnoddau:

carersuk.org